

Správní řízení v podmínkách České republiky po roce 2006

Administrative procedure in conditions of the Czech Republic after year 2006

Marie Sciskalová

Anotace: *Cílem příspěvku je informovat zájemce o problematice procesního práva ve správním řízení po roce 2006. Jsou to dva roky, kdy se výkon státní správy řídí novým procesním právním předpisem. Obsahem příspěvku je objasnění některých pojmů správního práva a poukaz na vybrané aspekty postupu správních orgánů při vyřizování věci občanů a dalších subjektů, kteří jsou v postavení účastníka správního řízení.*

Klíčová slova: *správní právo procesní, správní řízení, občan, právnická osoba, účastník, správní orgán, rozhodnutí ve věci, odvolání, správní soudnictví, exekuce, lhůty.*

Summary: *Objective this report is to inform applicant about problems of procedural law in administrative procedure after year 2006. They are two years, when is discharge of public administration conform to new procedural enactment. The content of this report is represent to some concepts administrative law and referent to choice aspects the procedure administrative body about transaction things citizen and another subjects who are in position participant administrative procedure.*

Key words: *administrative law procedural, administrative procedure, citizen, corporation, participant, administrative body, decision in the case, repeal, administrative justice, execution, times.*

Úvod

S nadsázkou lze říct, že každý, kdo přichází do styku se správními orgány ví, že v České republice je nanejvýš aktuálním datem 1. 1. 2006, tímto datem nabyt účinnosti zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. Uvedená právní norma přinesla do správního řízení prvky, se kterými se setkáváme při vyřizování svých záležitostí před správním orgánem. Občan a koneckonců i další subjekty pro svou činnost využívá například okresní správy sociálního zabezpečení, úřadu práce, zdravotní pojišťovny i dalších správních orgánů.

Správní právo procesní je součástí veřejného práva, určuje způsob realizace hmotně právních norem v oblasti veřejné správy, jako právně upravenou aplikační činnost orgánů veřejné správy při řešení individuálních věcí. Správní řízení probíhá v určitých procedurálních formách, jehož výsledkem je vydání rozhodnutí ve věci. Právní úprava postupu správních úřadů při vyřizování a rozhodování záležitostí oprávněných nebo povinných subjektů jsou

významnou zárukou kvality při správě věcí veřejných. Základem správního řízení je dodržování předepsaného postupu jak ze strany správních orgánů, tak i účastníků řízení.

Správní orgán je na základě výše citovaného zákona zmocněn k provádění úkonů, schopných zajistit požadované účinky ve veřejné správě. Je oprávněn účastníka řízení předvolat, požádat o předložení listiny, rozhodnout o úhradě nákladů řízení, o exekuci. Má však i povinnosti, mezi které patří pomoc, například při vyplnění žádosti. Postavení správního orgánu vychází z veřejného práva, znamená to, že stát zde stojí v roli oprávněného, může tedy na základě zákona, všem ostatním subjektům nařídít, aby něco konali, něčeho se zdrželi, něco strpěli.

Správní právo jak hmotné, tak i procesní nepochybně působí i v oblasti soukromého práva, podnikání nevyjímaje. Řízení ve věcech výkonu státní správy podléhá přísnému, formalizovanému režimu, které se nazývá správní řízení. Správním řádem je upraven postup při vyřizování věcí veřejných. Vztahuje se nejen na správní orgány jež rozhodují o právech a povinnostech fyzických a právnických osob (účastníků řízení), ale na každý postup správních orgánů při výkonu státní správy. Bude tomu tak například při vydání živnostenského oprávnění, který je nezbytný pro zahájení podnikatelské činnosti, řešení věci před úřadem práce, okresní správou sociálního zabezpečení aj.

Popsané skutečnosti vedou nezbytně k tomu, aby občané i jiné subjekty byly obeznámeny se svými právy a povinnostmi, víme všichni, že „neznalost zákona neomlouvá“.

Správní řád je obecnou právní úpravou procesního řízení pro veřejnou správu. Zákonodárci měli na mysli to, aby postupně došlo k odstranění speciálních postupů používaných v několika desítkách zákonů hmotného práva. Příkladem nám poslouží zákony z oblasti sociální politiky, stejně je tomu i ve stavebním zákoně, kde speciální úpravu najdeme v několika ustanoveních.

Část druhá správního řádu stanoví přísně formalizovaný postup, který správní orgán musí vůči účastníkovi v rámci výkonu státní správy dodržet, tuto skutečnost koneckonců stanoví i zásady provázející celý správní řád. Další precizní řešení problematiky najdeme u příslušnosti správních orgánů, ta, jak je známo, je důležitým aspektem nejen pro správní řízení, ale též řízení soudní. Totiž pokud by došlo k tomu, že rozhodnutí ve správním řízení vydá nepříslušný správní orgán, bude takové rozhodnutí od počátku neplatné. Nicméně správní řád umožňuje změnu příslušnosti například u výjimečně složitého případu, nebo při řízení s velkým počtem účastníků. V takových věcech formou usnesení převede správní orgán spis na nadřízený orgán, který věc vyřídí.

Podstatu celého správního řízení představuje vedení řízení, to má na starosti správní orgán, určuje režim, obstarává podklady pro vydání rozhodnutí, je povinen podle zásady písemnosti sepsat protokol a vydat účastníkovi řízení tento doklad o jednání, nese rovněž odpovědnost za správnost vydané rozhodnutí.

Zákon o správním řádu dává možnost občanům i dalším subjektům, aby předložit správnímu orgánu podnět k zahájení správního řízení. „Podatel“ musí však být připraven na to, že správní orgán bude po něm požadovat předložení důkazů, kterými podpoří svá tvrzení a též vysvětlení k podávané skutečnosti. Pokud by odmítnul splnit tuto uloženou povinnost, mohl by správní orgán využít právo a uložit pokutu až do výše 5 000,- Kč. Po prozkoumání takového druhu podání, správní orgán by rozhodnul o zahájení správního řízení z úřední moci nebo, pokud nejsou dány tyto důvody k zahájení řízení, věc odloží.

Co se týče pravomocí správního orgánu, je potřeba zmínit ještě jednu. Správní orgán může zajištění průběhu řízení uložit pokutu. Například za nedostavení se k jednání na předvolání bez náležité omluvy nebo neuposlechnutí pokynu úřední osoby, může být účastníkovi uložena pokuta až do výše 50 000,- Kč.

Účastník řízení je povinen v rámci správního řízení předložit správnímu orgánu důkazní prostředky, za všechny zde uvedu listiny, a to veřejného charakteru, znalecký posudek, je-li takový potřeba. Důkazy jsou pro správní orgán nezbytnými pro zjištění materiální pravdy a v samém důsledku vydání rozhodnutí. Vydáním rozhodnutí zasahuje správní orgán do právního postavení podnikatele, který je účastníkem řízení tím, že právo nebo povinnost rozhodnutím ve věci vznikne, mění se nebo ruší vztah, nebo prohlašuje právo či povinnost za existující, popřípadě za neexistující. Tímto druhem rozhodování správní orgán nic nemění ani neruší, pouze legalizuje faktický stav právním stavem.

Každé vydané rozhodnutí ve správním řízení podléhá podle dvouinstanční zásady přezkoumání jiným nezávislým orgánem (např. krajským úřadem). Správní řád definuje jednotlivé druhy opravných prostředků. Mezi ně patří řádné opravné prostředky – odvolání, rozklad nebo již uvedený odpor a mimořádné opravné prostředky – přezkumné řízení, obnova řízení a tzv. nové rozhodnutí. Na co je potřeba v rámci využití těchto opravných prostředků upozornit?

Především nato, že je povinnosti odvolatele dodržet režim stanovený správním řádem, odvolání podat u správního orgánu, musí obsahovat údaje o tom, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu ho napadá a v čem je spatřován rozpor s právními předpisy nebo nesprávnost rozhodnutí nebo řízení, jež mu předcházelo. Odvolání se podává s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal správnímu orgánu a aby každý účastník dostal jeden stejnopis. Nepodá-li účastník potřebný počet stejnopisů, vyhotoví je správní orgán a náklady s tím spojené vyúčtuje účastníkovi.

Jak bude postupovat správní orgán obdrží-li odvolání? Správní orgán, který napadené rozhodnutí vydal má zákonnou možnost rozhodnout sám, toto svoje původní rozhodnutí může zrušit nebo změnit, pokud tím plně vyhoví odvolání a jestliže tím nemůže být způsobena újma žádnému z účastníků, ledaže s tím všichni, kterých se to týká, vyslovili souhlas. Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání. Neshledá-li správní orgán, který napadené rozhodnutí vydal vady, předá spis se svým stanoviskem odvolacímu správnímu orgánu do 30 dnů ode dne doručení odvolání.

Jestliže odvolací správní orgán dojde k závěru, že napadené rozhodnutí je v rozporu s právními předpisy nebo že je nesprávné, jeho část zruší a řízení zastaví, nebo jeho část zruší a věc vrátí k novému projednání správnímu orgánu, který rozhodnutí vydal anebo napadené rozhodnutí nebo jeho část změnil. Je-li rozhodnutí v pořádku odvolání zamítne a napadené rozhodnutí potvrdí.

V této souvislosti stojí za zmínku správní soudnictví. Ve správním soudnictví jednají a rozhodují krajské soudy a Nejvyšší správní soud například o žalobách proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku, jakož i fyzickou nebo právnickou osobou nebo jiným orgánem, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy. Dále rozhodují o ochraně proti nečinnosti správního orgánu, ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu a též o kompetenčních žalobách. Ve správním soudnictví se lze domáhat ochrany práv jen na návrh a po vyčerpání řádných opravných prostředků, připouští-li je zvláštní zákon.

Nově je řešena otázka náhrady nákladů správního řízení. Vyhláškou č. 520/2005 Sb., o rozsahu hotových výdajů a ušlého výdělku, které správní orgán hradí jiným osobám, a o výši paušální částky nákladů řízení, která také nabyla účinnosti dnem 1. 1. 2006 je upravena záležitost poskytování náhrady hotových výdajů a ušlého výdělku, které správní orgán hradí jiným osobám v souvislosti se správním řízením.

Co je podle této vyhlášky nákladem řízení? Jsou to zejména hotové výdaje účastníků

a jejich zástupců včetně správního poplatku, ušlý výdělek účastníků a jejich zákonných zástupců, náklady důkazů, tlumočné a odměna za zastupování. Právní předpis stanoví, že se jedná o rozsah, v němž správní orgán hradí hotové výdaje a ušlý výdělek jiným osobám, zejména v souvislosti s výkonem funkce opatrovníka a s opatřováním podkladů pro vydání rozhodnutí. Nárok na náhradu předmětných výdajů musí podnikatel u správního orgánu uplatnit do osmi dnů poté, co náklady vznikly, jinak zaniká.

Správní orgán zjišťuje výši ušlého výdělku jiné osoby na základě potvrzení vydaného zaměstnavatelem, ve kterém je uvedeno, zda, a o jakou částku jí zaměstnavatel sníží výdělek za dobu nepřítomnosti v práci z důvodů souvisejících s účastí na úkonu podle zákona. V případě jiné osoby, která není v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru nebo v jiném pracovněprávním vztahu, ale je výdělečně činná, tvoří podklad pro výpočet náhrady ušlého výdělku částka vypočtená ze základu daně z příjmů fyzických osob dělená počtem pracovních hodin stanovených zvláštním právním předpisem, kterým je zákoník práce, připadajících na kalendářní rok.

Závěr

Účastník správního řízení má své důležité místo, bez jeho účasti by toto řízení nemohlo být zahájeno, vedeno ani rozhodováno, ať už jde o jeho postavení v roli oprávněného, kdy je návrhovátelem nebo i povinného, kdy je subjektem kontrolní nebo dozorové činnosti správních orgánů nebo je proti němu vedeno například vykonávací řízení.

Znalost svých práv povinnosti ze strany účastníků správního řízení a postupu správních orgánů při vyřizování věci je pro každého ze subjektů důležitou skutečností. Mnohdy může předejít i zamezit nepřijemnostem.

Z pohledu důležitosti postavení účastníka řízení při uplatnění práv vůči správnímu orgánu je jeho oprávněný nárok mj. na uvědomění o zahájení správního řízení. Správní orgán má určenou povinnost vůči účastníku řízení, poučit ho a pomoci mu při vyřizování jeho věci.

Nicméně, správní řízení je odvětvím práva veřejného, kde má právo účastníka řízení stíhat, ale i povinnosti, které musí plnit vůči správnímu orgánu. Mezi zásadní povinnosti patří - dodržování předepsaných lhůt pro splnění uložených úkonů, povinnost navrhnout správnímu orgánu důkazy, které zná k objasnění věci, dále pak povinnost předložit listinu potřebnou k provedení důkazu, které určí správní orgán.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
má osm částí a obsahuje 184
paragrafů

- Úvodní ustanovení
- Část druhá - obecně o správním řízení
- Část třetí - zvláštní ustanovení o správním řízení
- Část čtvrtá - vydání vyjádření, osvědčení a sdělení
- Část pátá - veřejnoprávní smlouvy
- Část šestá - opatření obecné povahy
- Část sedmá - derogační klauzule a stížnosti
- Část osmá - účinnost

Literatura

1. SCISKALOVÁ, M., GONGOL, T. *Správní právo. Distanční studijní opora*. Karviná: OPF SU, 2006. ISBN 80-7248-371-4.
2. SCISKALOVÁ, M., *Správní řízení. Distanční studijní opora*. Karviná: OPF SU, 2008. ISBN v tisku.
3. GROSSOVÁ, M. *Exekuce na peněžní plnění v současné praxi*. 4. akt.a dopl. vydání. Praha: Linde, 2002. ISBN 80-7201-322-X.
4. HULVA, T. *Ochrana majetku*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-712-6.
5. PAULIČKOVÁ, A., BAKEŠ, M., SCISKALOVÁ, M. *Poplatkové právo. Finančné právo na Slovensku a v Čechách*. Bratislava: Eurounion Bratislava, 2007. s. 147-159. ISBN 978-80-88984-99-3.
6. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Kontakt:

JUDr. Marie Sciskalová, Ph.D.

Slezská univerzita fv Opavě

Obchodně podnikatelská fakulty v Karviné

Iniverzitní nám. 1934/3

733 40 Karviná

Tel.: 596 398 337 (437)

e-mail: sciskalova@opf.slu.cz